

Leden fan de Politike Kommisje (POK)
fan de Ried fan de Fryske Beweging

Ljouwert, 20 jannewaris 2020

Achte leden fan it POK,

Wy hawwe yn desimber de reaksje sjoen dy't de Minister fan Ynlânske Saken en Keninkryksrelaasjes yn de foarm fan in Keamerbrief¹ op 16 desimber 2019 stjoerd hat oan de foarsitter fan de Twadde Keamer yn ferbân mei it tasizzingen dy't dien binne by it algemien oerlis BFTK fan 26 juny 2019 yn De Haach.

Wy hawwe ôfrûne moandeitejûn 13 jannewaris dy brief yn diskusje hân yn ús gearkomste. Mei ús POK lid en adviseur Geart Benedictus binne wy ta de konklúzje kaam, dat it goed wêze soe op dizze brief te reagearjen. Op it stuit rint der in skriftlik oerlis en kinne Keamerleden harren fragen en opmerkingen oant tongersdei 23 jannewaris ynbringe.

Wy freegje hjirby de leden fan de POK om ús soargen oangeande de praktyske útwurking fan ien en oar kenber te meitsjen by de lanlike folksfertsjintwurdigers en (hooplik) fia harren ek by it lanlik bestjoer. It is foar ús essinsjeel dat de nasjonale oerheid fierder wurket oan in de posysje fan it Frysk, en dat it debat oer mooglike ferbetteringen syn trochgong fynt.

Om dy reden jouwe wy op de taheakke siden in koarte skets fan ús soargen oer it brief fan de minister en tal koarte fragen dy't wy hawwe by syn antwurden en it belied oangeande de posysje fan de Fryske taal en kultuer yn it algemien. Omdat de kontakten yn De Haach benammen yn it Nederlânsk plak fine, hawwe wy dy yn de oare rykstaal skreaun.

Foar mear ynformaasje kinne jo in e-mail stjoere nei of kontakt opnimme mei Pier Bergsma of mei bestjoersadviseur Geart Benedictus.

Mei freonlike groetnis,

Pier Bergsma, foarsitter Ried
pier_bergsma@hotmail.com
0511 - 473008
06 11438445

Geart Benedictus, bestjoersadviseur
beneveld@home.nl
0513 – 416192
06 51198707

N.B. Sjoch ek de taheakke artikelen út de LC en NRC oer de rjochtspraak en it ûnderwiis.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35 300 VII, nr. 94, [Brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 16 december 2019.](#)

Aan de Leden van de Tweede Kamer

Leeuwarden, 20 januari 2020

Geachte heer/mevrouw,

Op 16 december jl. heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uw Kamer een brief gestuurd met betrekking tot de toezeggingen uit het AO Bestuursovereenkomst Friese taal en cultuur (BFTK) van 26 juli 2019.

De Ried is enigszins teleurgesteld over de kamerbrief van de Minister en maakt zich zorgen over de praktische uitwerking van hetgeen hierin wordt beschreven. Hieronder zullen wij onze bezwaren kenbaar maken en een suggestie doen voor eventuele nadere vragen of opmerkingen voor het schriftelijk overleg van donderdag 23 januari². Wij zullen hierbij de indeling van de kamerbrief aanhouden.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Pier Bergsma of met bestuursadviseur Geart Benedictus

Met vriendelijke groet,

Pier Bergsma, voorzitter Ried
pier_bergsma@hotmail.com
0511 473008
06 11438445

Geart Benedictus, bestuursadviseur
beneveld@home.nl
0513 - 416192
06 51198707

Bijgevoegd zijn 3 recente krantenartikelen:

NRC 5 december 2019 over het onderwijs in het Fries
Leeuwarder Courant 6 december 2019 idem
Leeuwarder Courant 8 januari 2020 over de rechtspraak.

² Vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, Inbreng schriftelijk overleg, donderdag 23 januari 2020, 14:00 uur, via cie.biza.inbreng@tweedekamer.nl.

Vooraf

Wat de Ried opvalt in de brief, is hoe zeer de landelijke verantwoordelijkheden voor de Friese Taal versnipperd zijn over een groot aantal ministeries en bewindspersonen:

- de minister van BZK gaat over de zichtbaarheid bij gemeenten;
- de minister van JenV over de politie-uniformen en de veiligheidsregio;
- de minister van VWS over ambulancezorg;
- de minister van OCW over de Fryske Akademy;
- de minister van BVOM over de onderwijsinspectie, het tekort aan bevoegde leraren en de regionale omroep;
- de minister van SZW over Fries in de kinderopvang;
- de minister van VWS voor Fries in de ouderenzorg;
- en de minister voor rechtsbescherming over Fries in de rechtspraak.

Deze verdeling is niet bevorderlijk voor een resultaatgerichte aanpak. De nationale overheid zou hiervoor in overleg met de provincie een oplossing moeten zoeken, bijvoorbeeld door het inrichten van een afdeling Friese Zaken bij het ministerie van BZK.

1. Zichtbaarheid

a. De kamerbrief gaat niet in op de mogelijkheden van de Rijksoverheid zelf om de zichtbaarheid van de Friese taal te vergroten, anders dan bij het politie-uniform en het mondelinge gebruik door de politie (1.3), bij de veiligheidsregio en meldkamer (1.4):

Is de Minister bereid om de zichtbaarheid van het Fries in gebouwen van Rijksdiensten³ die gelegen zijn in de provincie Fryslân te vergroten, door belettering en aanwijzingen ook in het Fries aan te brengen?

b. In de kamerbrief wordt ingegaan op het gebruik van de Friese taal binnen de gemeenten (1.2). In de praktijk blijkt dat het beleid met betrekking tot het gebruik van de Friese taal in verschillende herindelingsgemeenten verslechterd is.

Wil de Minister zich inzetten om te stimuleren dat na herindelingen van gemeenten de zichtbaarheid en het functioneel gebruik van het Fries beleid zoveel mogelijk vergroot wordt?⁴

³ Voorbeelden hiervan zijn de Belastingdienst, Rijkswaterstaat, Centraal Justitieel Incassobureau en de Penitentiaire Inrichting in Leeuwarden.

⁴ En dus niet afzwakt tot het beleid van de slechtst scorende gemeente, wat het Fries beleid betreft.

c. De Minister van Justitie en Veiligheid (JenV) wenst geen uitvoering te geven aan de wens om de zichtbaarheid van de Friese taal op het politie-uniform of –auto's, omdat daardoor de herkenbaarheid niet langer gewaarborgd kan worden, en dat tot escalatie tussen burgers en politieambtenaren kan leiden (1.3).

Waarom is de Minister bang voor een escalatie door het gebruik van de Friese taal? Hoe kan de Minister verklaren dat dergelijke problemen niet optreden in andere landen en gebieden⁵ waar meerdere talen worden gebruikt?

2. Onderwijs en wetenschap

a. In de kamerbrief wordt de themarapportage⁶ over de kwaliteit van het onderwijs in het Fries besproken (2.1). Een belangrijke uitkomst van de rapportage is dat de leerlingen het Fries over het algemeen belangrijk vinden als vak, ook voor hun toekomst op de arbeidsmarkt.

Waarom noemt de Minister geen concrete plannen om de kwaliteit van het onderwijs in het Fries te verbeteren? Waarom houdt de onderwijsinspectie geen toezicht op de kwaliteit van het onderwijs in het Fries zoals dat wel voor het Nederlands gebeurt?

b. Volgens de rapportage van de onderwijsinspectie 'is het de hoogste tijd dat alle besturen ervoor gaan zorgen dat het vak op niveau wordt gegeven, in het belang van hun leerlingen. [...] We hoorden en passant tijdens het onderzoek dat een mbo-instelling uit eigen beweging Fries was gaan geven, omdat de leerlingen dat op hun stage nodig hebben. Dat zou het vmbo zich moeten aantrekken.'

Vindt de Minister het onwenselijk dat, anders dan bij alle andere vakken, bij het onderwijs in de Friese taal wordt gewerkt met de wettelijke voorwaarde van voldoende draagvlak bij de schoolbesturen? En wil de Minister onderzoeken hoe tegengegaan kan worden dat bestuurders een te laag ambitieniveau kiezen?

c. Er is een tekort aan bevoegde leerkrachten, zo blijkt uit de kamerbrief.

Wat doet de Minister, behalve het bieden van een subsidieregeling, om ervoor te zorgen dat de leerkrachten in het Friese onderwijs bevoegd zijn om onderwijs in het Fries te geven zoals dat ook geldt voor het Nederlands, zowel als vak als ook als voertaal? In hoeverre wordt

⁵ Gebruik van meerdere talen, vaak ook tweetalig, komt o.a. voor in België (tweetalig in Brussel, in andere gebieden eentalig Nederlands, Frans of Duits), Italië (Zuid-Tirol: Duits en Italiaans), Wales (Welsh en Engels).

⁶ Inspectie van het Onderwijs, '[Sizzen is neat, mar dwaan is in ding, Fries in het primair en voortgezet onderwijs](#)', 5 december 2019.

hiermee voldaan aan de principes van gelijkwaardigheid en gelijkberechtiging van het Fries in de Friese scholen?

3. Rechtspraak

a. De Minister schrijft met betrekking tot het gebruik van het Fries in de rechtspraak dat de provincie overleg voert (3.1) en dat uit de monitor van enige tijd geleden geen knelpunten naar voren gekomen zijn. Voorts is de provincie met verschillende partijen in gesprek over de tolkenproblematiek (3.2).

Door schaalvergroting van de rechtspraak worden zaken die in Fryslân spelen buiten Fryslân behandeld of door rechterlijke professionals die elders hun standplaats hebben. Het is niet meer vanzelfsprekend dat alle zittingsdeelnemers de Friese taal (passief) beheersen. Vaker dan voorheen, zal een Friese tolk moeten worden ingeschakeld, aldus advocaat Jan Boksem in de Nieuwsbrief Strafrecht⁷ van december jl., waarin hij verschillende knelpunten in de praktijk aangeeft.

Kan de Minister aangeven hoe de landelijke overheid ervoor zorgt dat het recht om de Friese taal te spreken daadwerkelijk kan worden uitgeoefend? Kan de Minister ervoor zorgen dat er binnen de rechtspraak voldoende medewerkers beschikbaar zijn om rechtszaken in het Fries (passief en actief) te kunnen voeren, eventueel door het opnemen van functievereisten of het opleiden van personeel? Kan de Minister de rechtspraak erop aanspreken dat zij bij de toewijzing/verdeling van zaken (naar zittingslocatie en naar rechters) rekening houden met het gebruik van de Friese taal?

Is het de Minister bekend dat degene die gebruik wil maken van een Friese tolk dit acht dagen voor de zitting moet melden? Kan de Minister dit planningsprobleem verlichten, bijvoorbeeld door de beschikbaarheid van meerdere tolken te stimuleren?

Weet de Minister dat de tussenkomst van een tolk bij consecutief-vertaling als verre van ideaal wordt ervaren, omdat dit het gesprek tussen rechter en verdachte verstoort? Wil de Minister de mogelijkheid van simultaanvertaling (met een tolkencabine) van de Friese taal in de rechtspraak laten onderzoeken?

5. Informeren ontwikkelingen Friese taal en cultuur

a. De Minister belooft dat hij de Kamer doorlopend zal informeren over ontwikkelingen op het gebied van de Friese taal en cultuur. In verband met de door de Ried zo gewenste

⁷ Jan Boksem, [NBSR Nieuwsbrief Strafrecht 299, afl. 12, p. 1070-1074, 09-12-2019](#).

resultaatsgerichte aanpak is het van groot belang dat de aangekondigde tussenevaluatie van de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur (BFTK) van 2021 zo concreet mogelijk laat zien wat wel of niet bereikt is.

De Ried fan de Fryske Beweging hecht eraan om bij het daarbij aangekondigde werkbezoek van leden van de Tweede Kamer aan Friesland betrokken te worden.

b. In de rapportage over Nederland⁸ van het Adviescomité voor het Kaderverdrag inzake de Bescherming van Nationale Minderheden uit 2019 schreef het Adviescomité dat de niet-gouvernementele organisaties die zich bezig houden met Friese kwesties op ad-hoc basis door de Provincie Fryslân worden geraadpleegd, maar dat er geen geïnstitutionaliseerd overlegorgaan is.

*Is de Minister bereid om na te denken over het instellen van een overlegorgaan met niet-gouvernementele organisaties die zich bezig houden met de Friese taal?*⁹

⁸ Raad van Europa, [Derde advies over Nederland, goedgekeurd op 6 maart 2019](#), Adviescomité voor het Kaderverdrag inzake de Bescherming van Nationale Minderheden.

⁹ Vergelijkbare organen bestaan o.a. in de Bondrepubliek Duitsland, Oostenrijk, Denemarken.